

КОЛОНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

COLUMN OF THE MAIN EDITOR

КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГУМАНІТАРНОЇ ГАЛУЗІ НА АКсіОЛОГІЧНИХ ЗАСАДАХ

THE CONCEPTION OF HUMANITARIAN SPECIALISTS TRAINING ON THE AXIOLOGICAL BASIS

Актуальність формування загальнолюдських і професійних цінностей студентської молоді нині обумовлена низкою чинників, зокрема, сучасним станом українського суспільства, коли в умовах існування гострих проблем його духовного оздоровлення й відродження відбувається інтенсивний пошук цивілізаційних орієнтирів розвитку. На вирішення завдань професійного становлення сучасної молоді спрямовано Національну доктрину розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні, положення Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти, вимоги низки інших важливих державних документів (Концепція безперервної системи національного виховання, Концепція позакласної виховної роботи в загальноосвітній школі, Концепція Нової школи тощо). У Концепції національного виховання та Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) наголошено, що метою діяльності вищих закладів освіти є професійна підготовка фахівців через призму загальнолюдських гуманістичних цінностей: ідеалів добра, правди, краси, справедливості, совісті, людської гідності та реалізація місії українського національного виховання

The urgency of the development conventional and professional values of student youth is due to a number of factors, in particular, to the current state of the Ukrainian society, when the acute social problems lie in its spiritual recovery and revival and when the intensive search for civilizational landmarks of development are in great demand. The National Doctrine on the Development of Education in Ukraine in the XXIst Century, the Laws of Ukraine «On Education», «On Higher Education», the National Program for the Education of Children and Student Youth in Ukraine, the Concept of the Education of Children and Youth in the National Education System are aimed at solving the problems of professional development of modern youth, the requirements of a number of other important state documents (the Concept of Lifelong learning within the National System of Education, the Concept of Extracurricular Educational Work in a Secondary School, the Concept of the New School, etc.). The Concept of National Education and the State National Program «Education» (Ukraine in the XXIst century) emphasize that the purpose of the higher educational institutions is to train professionals through the prism of universal humanistic values: the ideals of goodness, truth, beauty, justice, conscience, human dignity and the realization of the mission Ukrainian

через прищеплення молодій людині відданості цим ідеалам, формування в неї моральної готовності і вміння боротися зі злом, розвінчувати його та з цих позицій оцінювати свої вчинки, шанобливо ставитись до національних вартостей, наполегливо оволодівати ціннісними основами тієї професії, до якої визначено покликання. Нові завдання потребують сутнісного оновлення наукових підходів та технологій професійної підготовки у вищих закладах освіти, тому першочергово постає проблема модернізації змісту університетської гуманітарної освіти, що має органічно поєднувати різнопланові особистісно й соціально відповідні аксіологічні аспекти.

Системою нормативно-правових освітніх документів передбачено, що період студентства – це один із найвідповідальніших періодів становлення особистості, її морального, духовного, компетентнісного вдосконалення, що передбачає усвідомлення сенсу життя і його цілей. Учені визначають юнацтво часом формування у фахівця власних переконань, вміння самостійно будувати власний життєвий шлях, доцільно визначати й застосовувати технології саморозвитку. Підґрунтям цих процесів стає глибоке усвідомлення й використання загальнолюдських і професійних цінностей як основних орієнтирів життя молодій людині. Отже, проблема аксіологічних засад професійної освіти у нашому суспільстві сьогодні постає досить гостро, адже формування високої якості фахівців, їхнього професіоналізму, заснованого на відповідних цінностях, вагомо впливає на людський потенціал нації загалом та на індивідуальну долю кожного студента зокрема.

national education through the implantation of the young's dedication to these ideals, the formation of morality and the ability to fight evil, to decipher it and evaluate from these positions their own actions, respectful attitude to national values, to gain and master their future professional set of values. New set tasks require the essential updating of scientific approaches and technologies of vocational training in higher education institutions, therefore the problem of modernization of the content of humanitarian education is highlighted, which must organically combine the diversity in relevant personal and social axiological aspects.

The system of normative-legal educational documents stipulates that the period of student years at university is one of the most responsible periods of a personality development, of their moral, spiritual, competence development, which implies the deep awareness of the meaning of life and its goals. Scientists define young years as the time when personal beliefs and persuasions are built up and consolidated, when the ability to independently build their own way of life is ongoing and finally when it is worth defining and applying self-development technologies. The basis for these processes is the deep awareness and use of the universal and professional values as the main target during the person's lifespan. Consequently, the problem of the axiological background as the basis for vocational education in our society today is quite acute, because the formation of a high quality of specialists, their professionalism, based on the corresponding values which greatly affect the human potential of the nation in general and the individual way of life in particular.

Питання цінностей здавна розробляється в різних наукових сферах: філософії, педагогіці, психології, соціології, культурології, етнології, етиці й естетиці тощо. Так, у філософії структуру цінностей вивчали В. Баришков, А. Здравомислов, М. Каган, О. Титаренко, В. Ядов, їхню класифікацію й аспекти взаємозалежності – С. Бубнова, І. Дубов, М. Лапін, механізми формування – Л. Архангельський, В. Водзинська, В. Панпурін та ін.; етико-естетичний аналіз цінностей проводили В. Тугаринов, О. Дробницький, Л. Столович, А. Гусейнов, А. Коршунов. У своїх наукових розвідках розуміння цінностей як соціокультурних феноменів розвивали М. Яницький, М. Розов, Г. Вижлецов та ін.; М. Каганом досліджувався логічний зміст поняття «цінність». Значної уваги проблемі цінностей і кризам сучасного суспільства надавали соціологи В. Бех, Л. Бляхман, А. Вардомацький, Є. Головаха, А. Ручка, О. Шкаратан та ін. Питаннями методології цінностей особистості займалися психологи Д. Леонтєв, В. Занков, О. Капцов, В. Карандашев, Т. Корнілова, О. Старовойтенко та ін.

Системний аналіз наукової літератури уможливорює висновок, що проблема організації педагогічного процесу на аксіологічних засадах належить до актуальних проблем сучасної професійної освіти. Аспекти цієї проблеми розкриті в працях відомих педагогів: думки щодо усвідомлення педагогічного процесу як органічного поєднання навчання та виховання висловлено М. Бунаковим, В. Вахтеревим, П. Каптеревим, П. Лесгафтом, С. Миропольським, В. Стоюніним, С. Золотухіною, В. Каширіним, Б. Коротяєвим, П. Підкасистим, О. Поповою,

The issues of values have long been developed in various scientific fields: philosophy, pedagogy, psychology, sociology, cultural studies, ethnology, ethics and aesthetics, etc. Thus, in the philosophy, the structure of values was studied by V. Baryshkov, A. Zdravomyslov, M. Kahan, O. Tytarenko, V. Yadov, their classification and aspects of their interdependence were defined by S. Bubnov, I. Dubov, M. Lapin, the mechanisms of formation was studied by L. Arkhangelskyi, V. Vodzynska, V. Panpurin and others; ethical and aesthetic analysis of values was carried out by V. Tuharynov, A. Drobnyskyi, L. Stolovych, A. Huseyinov, A. Korshunov. The following researchers developed the idea of value understanding in the context of socio-cultural phenomena: M. Yanytskyi, M. Rozov, G. Vyzhletsov, and others; M. Kahan studied the logical meaning of the concept «value». The sociologists V. Bekh, L. Bliakhman, A. Vardomatskyi, Ye. Golovakha, A. Ruchka, O. Shkaratan and others have given a considerable attention to the problem of values and crises of modern society. The problems of the methodology of personality values were studied by psychologists as D. Leontiev, V. Zankov, A. Kaptsov, V. Karandashev, T. Kornilov, O. Starovoytenko and others.

System analysis of scientific literature makes it possible to conclude that the problem of organizing the pedagogical process on an axiological basis belongs to the acutel problems of modern vocational education. Some important aspects of this problem are discussed in the works of famous teachers: thoughts about the awareness of the pedagogical process as an organic combination of education and

В. Сластьоніним, М. Сметанським та ін.; педагогічний процес як цілісну систему охарактеризовано в наукових працях П. Блонського, Ю. Бабанського, Т. Ільїної, Г. Костюка, В. Краєвського, Н. Мойсеюк, Ф. Корольова, В. Лозової, Л. Новикової, І. Підласого, В. Ягупова та ін. Теоретико-методологічні основи ціннісної проблематики у системі вищої освіти розкриті в роботах І. Бежа, Л. Ваховського, О. Вишневського, В. Галузинського, М. Євтуха, П. Ігнатенка, І. Зязюна, В. Кременя, М. Никандрова, Н. Ничкало, В. Огнев'юка, З. Равкіна, О. Савченко, О. Сухо-млинської, В. Ткаченка, Н. Ткачової; питання ціннісного наповнення змісту педагогічного процесу в сучасних університетах висвітлені О. Бондаревською, С. Гончаренком, В. Караковським, Ю. Мальованим, В. Зінченком, Є. Ямбургом та ін.

Водночас значна кількість досліджень проблеми формування ціннісних орієнтацій студентства, проведених у контексті парадигми університетської професійної освіти, не повною мірою відповідає реаліям сьогодення, адже, процес формування загальнолюдських і професійних цінностей у студентів тих університетів, які зорієнтовані на професійну підготовку, досі ще не був основним завданням спеціальних самостійних наукових робіт. Водночас саме аксіологічний підхід дає можливість зробити об'єктивний аналіз провідних тенденцій розвитку сучасного суспільства й у світлі цього переосмислити першочергові для сьогодення університету педагогічні завдання, визначити провідні ціннісні пріоритети. Ці пріоритети, з одного боку, мають узгоджуватися з домінуючими на сучасному етапі розвитку суспільства соціальними

education are expressed by M. Bunakov, V. Vakhteriev, P. Kapteriev, P. Lesgaft, S. Myropolskyi, V. Stoiunin, S. Zolotukhin, B. Kashyrin, B. Korotiaiev, P. Pidkassystyi, O. Popov, V. Slastionin, M. Smetanskyi and others; the pedagogical process as an integral system is characterized in the scientific works by P. Blonskyi, Yu. Babanskyi, T. Ilin, H. Kostiuk, V. Kraevskyi, N. Moiseiuk, F. Koroliiov, V. Lozova, L. Novikova, I. Podlasyi, V. Yagupova et al. Theoretical and methodological foundations of value problems in the system of higher education are disclosed in the works of I. Bech, L. Vakhovskiy, A. Vyshnevskiy, V. Haluzynskiy, M. Yevtukha, P. Ihnatenko, I. Ziaziun, V. Kremen, M. Nikandrova, N. Nychkalo, V. Ogneviuk, Z. Ravkina, O. Savchenko, O. Sukhomlynska, V. Tkachenko, N. Tkachova; the question of the value content with the content of the pedagogical process in modern universities is highlighted by O. Bondarevska, S. Honcharenko, V. Karakovskiy, Y. Maliovanyi, V. Zinchenko, Ye. Yamburh and others.

At the same time a considerable number of studies on the problem of the formation of value orientations of students, which were conducted in the context of the paradigm of university vocational education, do not fully correspond to the realities of the present, since the process of formation of universal and professional values for students of those universities that are oriented towards vocational training has not yet been the main task in special independent scientific works. At the same time, the axiological approach makes it possible to conduct an objective analysis of the leading trends in the development of modern society and, in the

цінностями гуманістичної спрямованості, а з іншого – відповідати специфіці професійної підготовки, забезпечувати її орієнтацію на пошук і втілення на практиці оптимальних шляхів трансляції кожній особистості актуальних соціальних цінностей, на впровадження зазначених цінностей першочергово для фахівців гуманітарної галузі.

Саме реалізація аксіологічного підходу в умовах динамічних соціальних змін дозволяє на етапі підготовки в університеті сформувати у майбутніх фахівців гуманітарної галузі персональні системи цінностей, які найбільшою мірою відповідатимуть їхнім індивідуальним потребам, життєвим цілям, інтересам, стимулюючи набуття ними досвіду соціально корисної діяльності й поведінки, саморозвитку й самоактуалізації соціально відповідних потреб, їх узгодженню з інтересами всього суспільства. У руслі зазначеного свого вирішення потребують завдання:

- проведення аналізу комплексу наукових джерел, вивчення наявного досвіду, виокремлення значущих аспектів сучасних наукових підходів до підготовки фахівців гуманітарної галузі (культурологів, філософів, релігієзнавців, ін.) у вітчизняній і зарубіжній науці і практиці;

- обґрунтування системи професійної підготовки фахівців гуманітарної галузі в університеті на аксіологічних засадах;

- виявлення структури професійних цінностей фахівців гуманітарної галузі у єдності когнітивно-інтелектуального, функціонально-діяльнісного і мотиваційно-рефлексивного складників;

- виокремлення та деталізування науково-методичних основ професійної підготовки фахівців-гуманітаріїв на

light of this, to reconsider the pedagogical tasks, to identify the leading value and priorities. These priorities, on the one hand, should be consistent with the social values of humanistic bias that dominate through the current needs of the society and, on the other hand, to correspond to vocational training, to ensure its implementation in practice, first of all for specialists in the humanitarian field.

The very implementation of the axiological approach in the conditions of dynamic social changes allows, at the university's stage of training, to form future specialists with the very set of values which will most closely meet their individual needs, living goals, interests, and stimulate the acquisition of their socially useful experience activity and behavior, self-development and self-actualization of socially appropriate needs, their cohesion with the interests of the whole society. In this direction we are to set the following tasks:

- to analyze the complex of scientific sources, to study existing experience, to identify the significant aspects of modern scientific approaches to the training of specialists in the humanitarian field (cultural scientists, philosophers, religious scholars, etc.) in the national and foreign science and practice;

- to carry out the substantiation of the system of professional training of specialists in the humanities at the university on an axiological basis;

- to identify the structure of professional values for the specialists in humanitarian industry together with cognitive-intellectual, functional-activity and motivational-reflexive components;

- to define and give detail scientific view and methodical bases on professional

аксіологічних засадах;

– розробки в контексті визначених науково-методичних основ підготовки кейсів навчальних дисциплін за вибором університету і студентів відповідних спеціальностей.

– створення та апробація технологій професійної підготовки фахівців гуманітарної галузі на аксіологічних засадах.

– теоретичне обґрунтування рекомендацій щодо впровадження комплексу організаційно-управлінських заходів, окреслення практичних шляхів забезпечення якісної підготовки фахівців гуманітарної галузі у вітчизняних університетах на аксіологічних засадах.

Отже, своєї реалізації на основі парадигми професійної підготовки фахівців в університетах із долученням у якості методолого-технологічного інструментарію ідей і положень сучасних наукових підходів (особистісного, культурологічного, компетентнісного, синергетичного, акмеологічного) потребує наукове завдання обґрунтування аксіологічних засад професійної підготовки фахівців гуманітарної галузі (культурологів, філософів, релігієзнавців, ін.), розроблення науково-методичних основ і технологічних механізмів такої підготовки та практичного впровадження їх у освітньому процесі вітчизняних університетів.

*Рената Винничук
Любов Кравченко*

training of humanitarian specialists on an axiological basis;

– to develop the context of certain scientific and methodological bases of preparation of optional subjects case studies.

– to create and test the technologies of professional training of specialists in the humanitarian field on an axiological basis.

– to give theoretical substantiation of recommendations for the implementation of a set of organizational and managerial measures, to outline practical ways of ensuring the qualitative training of specialists in the humanities field in national universities on an axiological basis.

Thus, the scientific task of substantiation of the axiological principles of professional training of specialists in the humanitarian field (cultural scientists, philosophers, religious scholars, etc.) requires not only its implementation on the basis of the paradigm of professional training of specialists at universities with the addition of methodological and technological tools for ideas and regulations of modern scientific approaches (personal, cultural, competency, synergetic, acmeological) but also it demands the development of scientific and methodological foundations and technological mechanisms of training and practice their introduction in the educational process of national universities.

*Renata Vynnychuk
Liubov Kravchenko*